

«وطن امروز» گزارش می‌دهد؛ بررسی جوانگرایی در دولت‌های پس از جنگ تحمیلی

سایه سنگین سن بر کاینه

۵۸	کشور	عبدالرزاق رحمانی فضلی
۶۳	اطلاعات	سید محمود علوی

در دولت دوم روحانی، دامنه سنی وزرا کمی بازتر شد. محمدجواد آذری جهرمی با ۳۶ سال سن جوان ترین عضو کابینه بود، در حالی که نامدار رزنگه ۶۵ سال پایه سن گذاشته ترین آنها به شمار می رفت؛ ترکیبی که میانگین سنی را پایین می آورد اما لزوما کارآمدی را خیر.

■ دولتی مردمی امداد...

۲۸ خرداد ۱۴۰۰ سیدابراهیم رئیسی با جلب اعتماد اکثریت مردم سکن هدایت دولت را به دست گرفت. نمایندگان مجلس اکثر وزاری او را مورد تأیید قرار دادند. این دوره، فصل تازه‌ای در تاریخ تجرایی ایران گشوده فصلی که با تغییر نسل مدیران و تمرکز بر امور اجرایی متعالی از تجربه مدیران پیشین و نیروی جوان و پویا نشان‌دهنده تلاش برای ایجاد تعادل میان ثبات مدیریتی و تحرک اجرایی در اداره امور کشور بود.

نام	وزارتخانه	سن هنگام سمت
علی اکبر میرعباسیان	نیرو	۵۲
جواد اوجی	نفت	۵۵
سیدرضا فاطمی امین	صنعت، معدن و تجارت	۴۷
علیرضا کاظمی	آموزش و پرورش	۵۶
محمد مهدی آراشداد اسلامی	فرهنگی و ارشاد اسلامی	۴۵
رستم فاضلی	راه و شهرسازی	۵۷
عباسی زارع پور	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۴۱
سیداحسان خاندوزی	امور اقتصادی و دارایی	۴۱
حسین امیر عبداللهمیان	امور خارجه	۵۷
امین حسین زحیحی	دادگستری	۵۳
سیدحمید سجادی	ورزش و جوانان	۵۲
محمدرضا قربانی آشتیانی	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۶۱
محمدعلی زلفی گل	علوم، تحقیقات و فناوری	۵۵
بهرام بنی الهی	بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵۵
حجت‌الله عبدالمکملی	تعاون، رفاه و کارهای اجتماعی	۴۰
سیدمرتضی الله فرامرزی	میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۶۲
سیددجواد ساداتی نژاد	چهارشکلوزی	۴۹
احمد وحیدی	کشور	۶۳
سیداسماعیل خلیف	اطلاعات	۶۰

میانگین سنی اعضای این کابینه حدود ۵۲ سال تخمین بود. در یک سوی طیف، بهرام عین‌اللهی و احمد وحیدی با ۶۳ سال به عنوان مسن‌ترین اعضا حضور داشتند، در حالی که در سوی دیگر بهمن‌الله علی‌ملکمی با ۴۰ سال جوان‌ترین چهره به کابینه به شمار می‌رفت. اکثر وزرا در دهه‌ها ۵۰ و ۶۰ زندگی خود قرار داشتند و این تمرکز سنی تضمینی بود بر تجربه مدیریتی قوی و بویژه در وزارتخانه‌های کلیدی مانند دفاع، کشور، بهداشت و راه‌آبی. سنون‌های این وزرا تخانه‌ها به پایه سال‌ها تجربه استوار شده بود. این ترکیب سنی، تصویری از کابینه را ترسیم می‌کرد که تجربه گرانها و ثبات مدیریتی را حفظ می‌کرد و هم‌زمان ظرفیت جوان‌گرایی و نوآوری را برای مواجهه با چالش‌های پیش‌روی ایران فراهم می‌آورد اما عمر کوتاهی داشت و به سرانجام نرسید.

■ دولتی که برای وفاق آمده است

در گرماسر روزهای ابتدای تابستان ۱۴۰۳، ایران شاهد برگزاری چهاردهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری بود. دورانی که فضای سیاسی کشور آکنده از هیجان و انتظار بود. در نهایت ۱۵ تیر ماه مسعود پزشکیان نوبت از رای لازم را کسب کرده و به عنوان هفتمین دولت را در دست گیرد. نامیدگان مجلس نیز به تمام ۱۹ درصد معرفی شده رای دادند و مسویر رسمی آغاز به کار کابینه جدید هموار شد.

نام	وزار تخاصه	سن هينگام استم
عباس علي آبادي	نيرو	۶۲
محسن باگزاراد	نفت	۵۸
سيدمحمدتاباڪ	صنعت، معدن و تجارت	۶۶
عليرضا كاظمي	آموزش و پرورش	۵۹
سيدعباس صالحى	فرهنگ و ارشاد اسلامي	۶۱
فرزانه صايق مالواجرد	راه و شهرسازى	۴۸
سيدمستر هاشمي	اړ تباطات و فناورى اطلاعات	۴۸
عبدالله ناصر همتي	امور اقتصادي و دارايي	۶۷
سيدعباس عراقجي	امور خارجه	۶۲
امير حسين رحيمي	دادگستري	۵۶
احمد دنيا مالي	ورزش و جوانان	۶۴
عزيز نصيرزاده	دفاع و بشپيښالي تېروهي اسلح	۶۰
حسين سيمايي صراف	علوم، تحقيقات و فناورى	۵۶
محمد رضا طفر قندى	بهداشت، درمان و آموزش پزشكي	۶۶
احمد ميدري	تعاون، كار و رفاها اجتماعي	۶۱
سيد مرزا صالحى اميرى	ميراث فرهنگي، گردشگري و صنايع دستي	۶۳
غلام رضا نورى قره زده	جهاه كشورپوزى	۵۴
اسكندر موموني	كشور	۶۲
سيداسماعيل خټيب	اطلاعات	۶۲

در کلبینه مسعود پزیشکیان، آرایش نیروها به گونه‌ای است که گویي یک تیم فوتبال با ترکیبی از بازیکنان تجربه و جوان آماده مسابقه است. تمرکز بر چهار چهره کارشناس و میانسال کلاخودمنیایی می‌کند. مدیگین سن حدوداً ۴۰ سال، گواهی می‌دهد بسیاری از این وزیران، جاده‌های طولانی مدیریتی را در دولت‌ها و نهادهای گوناگون پی‌بمده‌اند و با فارغ و نشپ، حضور ساختاری و اجرایی کشور یوایی آینه‌شدند. باین حال، حضور ۲ وزیر جوان از آن ۵۰ سال نشان می‌دهد تیم پزیشکیان، فقط به تجربه قدیمی‌ها تکیه نکرده، بلکه می‌خواهد جوان‌گرایی و نوآوری را هم در صدر برنامه‌ها قرار دهد. باید نشست و دید، به چه صورتی، کلی، این کلبینه نه‌ انقدردوست است که خود را با تغییرات سریع اجتماعی وفق دهد و نه انقدردوست و محافطه‌کار که از تغییرات واهمه داشته باشد. اگر بالا بودن سن در سال‌های نخست انقلاب معنادر بود، حالا در عصر هوش مصنوعی باید به جوان‌ها بیشتر اعتماد کرد و نیازهای نوآورانه ایدهای مبتکرانه را جدی‌تر گرفت. ۴۴ درصد پس از انقلاب، در نیاید بر همان پاشنه پیرگزینی بچرخد.

نام	وزارتخانه	سن هنگام سمت
مجید نامجو	نیرو	۴۷
سیروس مومند میر کافانی	نفت	۴۹
علی اکبر حکرییان	صنایع و معادن	۴۰
حمیدرضا حاجی بابایی	آموزش و پرورش	۵۰
محمد حسن محمدی	فرهنگ و ارثاند اسلامی	۴۸
حمید میندیهانی	راه و ترابری	۶۹
رضا تقی پور	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۵۳
سیدشیرازالدین حسینی	امور اقتصادی و دارایی	۴۲
منوچهر منسکی	امور خارجه	۵۶
مهدی غسغرفری	بازگاری	۴۷
سیدمرتضی تقی پختیاری	دادگستری	۵۹
محمد عباسی	تعاون	۵۳
احمد وحیدی	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۵۱
کاظم انوشیروانی	علوم تحقیقات و فناوری	۴۲
مریمیه وحید محمدنژادی	پهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵۰
صائب محصلی	رفاه و تأمین اجتماعی	۵۰
عباس غازی اشباح الاسلامی	کار و امور اجتماعی	۴۲
صائب خلیلیان	چهارگانه کورزی	۵۰
مصطفی محمدنژاد	کشور	۵۳
حیدر مسلحی	اطلاعات	۵۳

[illegible]

■ دولتی که مدعی تدبیر بود

حسن روحانی ۲۴ خرداد ۱۳۹۲ اعتماد اکثر مردم را جلب کرد و رئیس جمهور ایران شد. پس از معرفی وزرا در فضایی مملو از انتظار و دقت، نمایندگان مجلس با بررسی‌هایی فشرده و کارشناسانه رأی اعتماد خود را به اکثر وزرای پیشنهادی تقدیم کردند و به این ترتیب مسیر اجرایی برنامه‌های دولت یازدهم هموار شد.

نام	وزارتخانه	سن هنگام سب
حمید حیدر چیان	نیرو	۵۶
بیزن لئوکارنگنه	نفت	۶۱
محمد رفیع ناصرزاده	صنعت، معادن و تجارت	۶۸
علی اسفندی	آموزش و پرورش	۵۹
علی جعفری	فرهنگ و ارشاد اسلامی	۶۴
عباس آخوندی	راه و شهرسازی	۵۶
محمود واعظی	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۶۱
علی طیبینیا	امور اقتصادی و دارایی	۵۳
محمد جواد ظریف	امور خارجه	۵۴
مصطفی پورمحمدی	دادگستری	۵۴
سیدرضا صالحی امیری	ورزش و جوانان	۵۳
حسین دهقان	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۵۶
جعفر ترقیعی	علوم، تحقیقات و فناوری	۵۸
سید حسن حسینی (دهدانشانی)	پهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵۴
علی ربیعی	نعاون، کار و راه ارتباطی	۵۸
محمود حجتی	جهاد کشاورزی	۵۸
عبدالرشاد حمای فیلسی	کشور	۵۴
سیمه محمود علوی	اطلاعات	۵۹

تکبیر و زوربالویی از تجربه و سالها حضور در عرصه مدیریت کشور را به نمایش می‌گذاشت در این میان، محرم‌دشتی با ۶۸ سال سن، سرگودران در سن سال و دو تجربه برای وزارت کشور و ۱۰ سال عضویت در هیئت مدیره شرکت ملی گاز، به عنوان نماینده محسوب می‌شد. نقطه مقابل، این طبعیانی با ۳۲ سال سن و تجربه مدیریتی به شکل فزاینده به این ترکیب دامنه می‌شد. جوان‌ترین عضو هیئت مدیره، ۵۰ ساله و ۴۰ درصد دانه بود. میانگین سنی حدوداً ۵۷ سال، به نوعی، گواهی بر گرایش دولت به محافظه‌کاری بود. کلیتاً، روحیه تقرباً باقی‌دوای بسیار جوانی و به سواد و توان مدیریتی کم‌تر نسبت به این ترکیب دامنه می‌شد. در خود داشت: این دولت می‌خواست کمر بستگی کند به اقتصادهای پیچیده اقتصادی، اجتماعی و دیپلماتیک را با رویکردی محافظه‌کارانه و مبتنی بر مهارت‌های اثبات‌شده به پیش‌برد هر چه‌چیز می‌توانست. هر چه که کند، برای آن دهم نیز یک جمهور مستقر کرد. این‌کنداش را دیگر را اعتماد کرد.

نام	وزارتخانه	سن در هنگام بست
رضا اردکانیان	نیرو	۵۹
بیژن نامدار زنگنه	مدف	۶۵
محمدحسین معتمدی	صنعت، معدن و تجارت	۵۷
سیّدمحمدبطحایی	آموزش و پرورش	۵۴
سیدعباس صالحی	فرهنگ و ارشاد اسلامی	۵۴
عباس آخوندی	راه و شهرسازی	۶۰
محمدجواد آذری جهرمی	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۳۶
مسعود کرمانیان	امور اقتصادی و دارایی	۶۱
محمدجواد ظریف	امور خارجه	۵۸
سیدعلی رضا اویسی	دادگستری	۶۱
مسعودسلطانی فر	ورزش و جوانان	۵۸
امیر حاتم	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۶۱
سیدضیاءالحامی	علوم، تحقیقات و فناوری	۵۰
سیدحسن قاضی زاده نطنزی	بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵۸
علی ربیعی	تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۶۲
علی اصغر موسیان	میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۴۷
محمود حجتی	جهاد کشاورزی	۶۳

۵۲	تعاون	علی موفی
۴۸	امور اقتصادی و دارایی	طه‌ماسب‌مظاهری
۵۷	امور خارجه	کمال خرازى
۴۱	بازرگانی	محمدحسن‌معماری
۵۲	دادگستری	اسماعیل‌شوشتری
۴۶	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	علی‌شعانی
۵۰	علوم، تحقیقات و فناوری	مصطفی‌عبین
۴۸	پست، تلگراف و تلفن	سیداحمد‌معمدی
۴۷	بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	مسعود پزشکیان
۴۸	رفاه و تأمین اجتماعی	محمدحسین شیرنگ‌زادگان
۴۷	کار و امور اجتماعی	سیدفهرد حسینی
۴۹	کشاورزی	عباسی کلاتری
۴۷	کشور	سیدعبالواحد‌موسوی‌لاری
۴۶	جهاد سازندگی	محمود جنتی
۴۶	اطلاعات	علی یونسى

در دولت دوم خاتمی نسبت به دوره اول تغییرات قابل توجهی در ترکیب کابینه رخ داد و برخی وزرای کلیدی جای خود را به چهره‌های جدید دادند. میانگین سنی وزیران از ۵۹٫۹ سال در دولت نخست به ۴۸٫۵ سال در دولت دوم رسید؛ رقمی که حکایت از اعتماد بیشتر به تجربه و ثبات مدیریتی داشت. اکثر اعضای کابینه در دهه چهارم و پنجم زندگی خود بودند؛ چیزی که با دولت اول خاتمی نسبت نداشت. اکثر هنوز جوانان به‌عنوان پرسنل آموزش و پرورش، راه و ترابری و فرهنگ و ارشاد اسلامی در مراکز سیرده‌شد که راه‌های عمرانی از زمین‌فرق گشته‌بودند.

■ دولتی که برای عدالت آمد

آغاز تابستان ۱۳۸۴، فضای سیاسی ایران در تپوتاب یک قلابت بی سابقه بود، رقابتی نفسگیر میان گروه‌های هاشمی و فلاحی و تجربه احادی‌نژاد که حتی به دو دوم کشیده شد پس از سال‌ها، مجرمه دولت‌های پیشین، چشورا به صندلی ریاست جمهوری دوخته شده بود و مردم با شور و هیجان سرنوشت کشور را رقم می‌زدند. در این فضای پر تنش و پرمید، محمود احمدی‌نژاد، توانست اعتماد بسیار بزرگی از مردم را جلب کند. پیروزی او، آغاز دوره‌ای نو در تاریخ سیاسی ایران بود، دوره‌ای که با تغییرات محسوس در ترکیب کابینه و حضور نسلی تازه‌نفس همراه شد. برخلاف احادی‌نژاد کابینه پیشنهادی خود را به مجلس ارائه داد اما محرومان انتظار، رسیدن او به آرزوی بسیار به ۴ وزیر پیشنهادی رای اعتماد‌نهاد این دولت آغازگر دوره‌ای متفاوت با رویکردهای جدید مدیریتی در ایران بود.

نام	وزارتخانه	سن هنگام سمت
سید پرویز قنات	نیرو	۴۴
سید کاظم وزیریهامان	نقد	۴۰
علیرضا محاسب	صنایع و معادن	۶۰
محمدسعید کیا	مسکن و شهرسازی	۵۹
محمود فرشتی	وزیر آموزش و پرورش	۵۴
محمدحسین صفارهرندی	فرهنگ و ارشاد اسلامی	۵۲
محمدرحمتی	راه و ترابری	۴۷
محمدسلیمی	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۵۱
داوود دانش جعفری	امور اقتصادی و دارایی	۵۱
منوچهرمتکی	امور خارجه	۵۲
سیدمسعود میرکاظمی	پارک‌های	۴۵
جمال کریمی‌راد	دادگستری	۴۹
محمدکاظمی‌ارذگانی	تعاون	۵۰
مصطفی محمدنجار	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۴۹
محمد مهدی زاهدی	علوم، تحقیقات و فناوری	۵۱
کامران باقری سلگرنی	بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۴۰
پرویز کاظمی	رفاه و تامین اجتماعی	۴۷
سیدمحمدچهری	کار و امور اجتماعی	۴۷
محمد فاضل‌اسکندری	جهاد کشاورزی	۴۶
مصطفی بومحمدی	کشور	۴۶
غلامحسین محسنی‌زای	اطلاعات	۴۹

در دوران آغازین کابینه نهم، در کمیته چشمگیر از مدیران پایه به عرصه گام داشتند؛ صاف‌باری که در آن طراوت جوانی و بی‌پختگی تجربه در هم آمیخته بود. این اعضا اثره‌ها و وسیع بود. ۴۰ تا ۶۰ سال در بر می‌گرفت و این خود حکایت از درازمدانی برای برقراری تعادل میان انرژی نسل نو و دانش مدیران کهنه‌کار داشت. مایگین سنی این کابینه که ۵۰ ساله بود، اندکی از دوران پیشین - یعنی دهه‌های هاشمی و خاتمی - فراتر رفته بود و این گویای وزن بیشتر تجربه و مدیریت در چشمت نهایی بود. در میان این جمع، نام کامران یاقاری لنگرانی، وزیر بهداشت چون نگینی می‌درخشید:

قدرت و مدیریت کلان کشور بود. در سوی دیگر، سید کاظم و وزیری هاما (۶۰ سال) و محمد سعیدی کیا (۵۹ سال)، وزاری نفت و مسکن و شهرسازی با کولماری از تجربه اقتدار کلانیه را به نمایش می گذاشتند. دگر اعضا نیز در این طیف سنی جا گرفته بودند. این ترکیب سنی، بازتابی از اولویت‌های دولت احمدی‌نژاد بود: تلاشی برای هم‌افزایی ششادایی و توان اجرایی جوانان با دانش و مهارت مدیران باتجربه تا به این وسیله چالش‌های پیچیده دوران حساس این روزگار را با اقتدار پشت سر گذرانند.

تایستان داد ۱۲۸۸، ایران در تپوبات یکی از پرشورترین
حساب‌ترین انتخابات، یلست جمهوری تاریخ خود می‌ساخت.
شیخه اما بار دیگر همه اعتماد مردم را بر کارنامه محمدرضا
احمدی‌نژاد و ده سال حکمرانی کشور را برای دومین بار به
دستان او سپرد. با این حال، طلوع دولت دهم، بی‌درس و
آرام نبوده: معرفی وزرای پیشنهادی به مجلس شورای اسلامی
همچون رودی پرخروش، مسیری پرچاشیه و پرتش را طی
کرد. نمایندگان مجلس، لب به انتقاد گشودند و دولت را به
کم‌توجهی به تعامل و مشورت در فرایند معرفی وزرا متهم
کردند. در نهایت، طبق چندین فرایند خود کرد، وزیر پیشنهادی
توانست اعتماد نمایندگان را جلب کند.

۴۷	فرهنگ و آموزش عالی	سیدمحمدزاهدانستغیسی، گیایاقلی
۵۲	پست، تلگراف و تلفن	محمد غرضی
۵۴	بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	علیرضا مرندی
۴۰	کار و امور اجتماعی	حسین حسینی
۴۱	کشاورزی	عباسی کلانتری
۴۹	کشور	علی محمدشاهی، جریهری
۴۱	جهاد سازندگی	غلامرضا فروزش
۴۴	اطلاعات	علی فلاحیان

چون اقتدار دولت دوم هاشمی بر امد سابه تغییر بر ارکان کینه‌تو
 و چشاند و شمایل دیگرونه ار هبات وزرار نمود. آن تحولات نه‌تنها
 بر اقتصاد اوماهید، دز و کسوت و سال‌های عمر مردان سیاست
 نیز آشکارا نمود. دوازده‌ساله‌ای چون کسوت و شهرسازی و
 فرهنگ و ارشاد اسلامی که دل دیده مردم بود و امور اقتصادی
 و دارای که رگ حیاتی کشور به شمار می‌رفت؛ همچنین راه و
 ترانزپورتی، کشور و فرهنگ و آموزش عالی، همگی رای مدیریت رار
 بر تن کسان دیگری دیندند. منگین کسین وزر که در دولت نخست
 بود، جوانی رار آن موج می‌زد و بیشتر مردان بین ۲۶ تا ۴۶ سال
 بودند و منگین کسین سن ۲۰ دود، اکثون و شهرایی بر آن
 فروده شده و ۴۵ سال رسیده بود.

این افزایش سن و تجربه، به ورود وزارتخانه‌های نوین چون پست و تلگراف و تلفن و بهداشت و درمان، بیش از پیش نمایان شدند. در رأس این وزارتخانه‌های جدید مردانی قرار گرفتند که چنگی از روزگار بر چهره‌شان نقش بسته بود؛ همچون علی‌رضا مردی که ۵۴ سالگی بر پشت سر گذاشته بود و خدمت‌های او به ۵۲ سال سن می‌آمد.

کوله‌باری از تجربه به همراه دانش و افرادی که به نظر می‌آمد ستون‌های محکم‌تری برای دوران سازندگی هستند.

در میان این افراد، عباس اخوندی با ۲۶ سال، سکان وزارتخانه مسکن و شهرسازی و بیژن زنگنه با ۴۱ سال، سکان وزارتخانه نیرو را بر عهده گرفتند.

■ دولتی که مدعی اصلاحات بود

در آن روزهای بهاری سال ۱۳۷۲، گوی نبی ایران نتند میزد. مردم خرداد، خیابان‌ها و کوچه‌ها پر بود از مردمی که برای تعیین آفتاب سبوسم خرداد به به صندوق رای می‌رفتند. هنوز هم از آن آفتاب سبوسم خرداد به نیمه نرسیده بود که خبر رسید: «همنامه» خاتمی منتخب ملت شد». پیش از اعلام رسمی، رقیب دیرین یعنی علی اکبر لائق نوری با پیامی، رسم جولمریدی را به جا آورد. پیروزی خاتمی را تبریک گفت. به این ترتیب خاتمی کلید پاستورسوزی را به دست گرفت. نمایندگان سبسیان برای اعطای رأ اعتماد راه را برای این تحول هموار کردند. دروسانی که اعلام گفت‌وگو و تغییر رویکرد بود.

نام	وزارتخانه	سن هنگام سمت
حبیب‌الله یطرق	نیرو	۶۱
بیزن نامدارکنگه	نفت	۴۰
اسحاق چاه‌گیر	معادن و معادن	۴۵
علی عبدالعلی‌زاده	مسکن و شهرسازی	۴۳
حسن مظفر	آموزش و پرورش	۴۵
احمد مسجدجامعی	فرهنگ و ارشاد اسلامی	۵۱
غلامرضا شافعی	صنایع	۴۶
محمود جنتی	راه و ترابری	۴۲
مرتضی حاجی	تعاون	۴۹
حسن نمازی	امور اقتصادی و دارایی	۵۳
کمال رخا	امور خارجه	۵۳
محمد شریعت‌مداری	بازرگانی	۳۷
اسماعیل شوشتری	دادگستری	۴۸
علی شمشانی	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۴۲
مصطفی مین	فرهنگ و آموزش عالی	۴۶
محمدرضا عارف	پست، تلگراف و تلفن	۴۶
محمد رفادی	پهناخت، درمان و آموزش پزشکی	۴۸
حسین کمالی	کار و امور اجتماعی	۴۴
عبسی کلانتری	کشاورزی	۴۵
سید عبدالواحد موسوی لاری	کشور	۴۳
محمد معینی	چهار سازندگی	۵۱
قربانعلی دری نجف‌آبادی	اطلاعات	۵۱

بوده‌اند که بیش از عریض سازندگی، محمد شریعتمداری جواهری در دولت اصلاحات میانگین سنی کابینه نزدیک به ۴۶ سال بوده است. سیمای مصمم و زعیما را چون در قامت وزیر نمای و کمال بهر دست گرفته، در کنار ماهایی پاسخ‌دهنده به نیازهای آموزشی و فرهنگی که تجارب گرانسنگ خویش را در طبق اخلاص نهاده‌اند، بودند. نگاهی به فهرست وزرارتکلیهای دیگر، انگار که در کردولت ۵۰ گشته بودند؛ بویژه در وزارتخانه‌هایی که با اقتصاد، آموزش، بهداشت و سیاست خارجی که هر خوره به‌دوند.

در این میان، تکنیک‌های جالب‌تر به چشم می‌خورد: رنگینه، شفافیتی، شوشتری، کمالتی، کلاتری و سعادتی که اینان پیروند، هادی بودند که از دولت هاشمی به دولت خاتمی رزده بودند. شفاف‌های (هم‌ریشه با شوش) گرایش‌ات جناح‌دارون ۲ دولت کاملاً متفاوت، فراتر از تغییر دولت‌ها بود و ایشان را به هم‌ره‌های از رزمند در پیشبرد اهداف ملی بدل ساخته بود. خاتمی با فراز و نشیب‌های دوره اول را پشت سر گذاشت و در دور دوم ریاست جمهوری، مجلس ششم به وام اعضای کابینه‌اش از اعتماد داد حتی بدون رنگینه، وزیر نفت که بحش‌های زیادی حول او وجود داشت، توانست از سد مجلس عبور کند.

نام	وزارتخانه	سن هنگام است
حبیب‌الله یطرف	نیرو	۲۵
ببین نلسادرنگه	نفت	۴۹
اسحاق چقه‌گیری	صنایع و معادن	۴۴
علی عبدالملک زاده	مسکن و شهرسازی	۴۷
مرتضی حاجی	وزیر آموزش و پرورش	۵۳
احمد مسجدجامعی	فرهنگ و ارشاد اسلامی	۵۵
احمد خرم	راه و ترابری	۵۱

گروه سیاسی: از سال ۱۳۶۸، زمانی که دود و ابران ۸ سال جنگ تحصیلی یک سال دود فروکش کرده بود و این ابران برای بازسازی آماده شد، محسنه ساجدی کشور را در فصل تازای شد. در این دوره، ایران شاهد شکل گیری ۱۰ دولت بود. است. این ۱۰ دولت عبارتند از: رئیس جمهور سی از جنگ تقسیم شده: ۲ دولت در دوران آقا هاشمی رفسنجانی، ۲ دولت به نام محمد خاتمی، ۲ دولت در دوره محمود احمدی نژاد و ۲ دولت دیگر زیر نظر حسن روحانی. پس از آن، یک دولت به شهید سیدلاریجانی، رئیس تعلیق گرفت و تا هزین دولت متعلق به مسعود پزشکیان، رئیس تعلیق اما آقا به این دولت‌ها تنها از نگاه ساختار نگاه نکنیم و سبب و زور را ترکیب نسلی آنها را به بسنجیم، تصویری دگرگون از تحولات پس از جنگ در برابر ما قرار می‌گیرد. تصویری که نشان می‌دهد چگونه تجربه و نوآوری در کنار هم مسیر کشور را شکل داده است.

■ دولتی که برای سازندگی آمد

پارحلت امام خمینی (ره) در خرداد ۱۳۶۸، صحنه سیاسی ایران درگوش انتخاب ایناست خاتمی‌ها به رهبری جمهوری اسلامی، پیش از پایان دوره ریاست جمهوری ایشان از شورای تازه داشت. ۳ ماه پس از این جابه‌جایی، سیدعلی اکبر خمینی، پسر، وزیر وقت کشور، اطلاع‌ای درباره انتخاب امام‌ولایت ریاست جمهوری را صادر کرد. سال ۱۳۶۸، یعنی زمانی که ایران هنوز از سال سنگین جبهه‌گرفته بود، فضای آرام و کم‌تشنش تازماری شروع شد. فصل تازماری که با سکان‌داری دولت نوسط در حومر، فصل‌های ۵۵ ساله - سیاست‌سازی که مأموریت بود - هدایت کشور از سال‌های جنگ به دوران سازندگی بود - شروع گرفت. رفسنجانی در دوره اول کابینه خود به مجلس معرفی کرد و تمام وزرای پیشنهادی‌اش رأی اعتماد گرفتند. دولتی که مشکل گرفت نبودیش بازسازی زیرساخت‌ها و ترمیم رختجایی سال جنگ بود. دولتی که آغازش از تازماری تاریخ ایران در دوره پس از جنگ فرساییده به شمار می‌رفت.

نام	وزارتخانه	سن هنگام استفت
بیژن الملدازرنگنه	نیرو	۳۷
غلامرضا آقازاده	نفت	۴۱
حسین محاجوی	معادن و فلزات	۴۲
سراج‌الدین کارزویی	مسکن و شهرداری	۴۳
محمد خاتمی	فرهنگ و ارشاد اسلامی	۴۶
محمد رضا نعمت‌زاده	صنایع	۴۴
محمد مهدی کیا	راه و ترابری	۴۳
محمد علی نجفی	آموزش و پرورش	۳۸
غلامرضا شافعی	تعاون	۳۸
محمّد نوری بخش	امور اقتصادی و دارایی	۴۱
علی اکبر ولایتی	امور خارجه	۴۴
عبدالحسین وهابی	بازاری	-----
اسماعیل شوشتری	دادگستری	۴۰
اکبر ترکان	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۳۷
محمد مهدی نژادحسینیان	صنایع سنگین	۴۳
مصطفی مبین	فرهنگ و آموزش عالی	۳۸
حسین کمالی	کار و امور اجتماعی	۳۶
عباسی کلاتری	کشورزی	۳۷
عبدالله نوری	کشور	۴۰
غلامرضا فروزش	جهاد سازندگی	۳۷
علی فلاحیان	اطلاعات	۴۰

پس پرده فضای پس از جنگ، هنگامی که خاک‌های سوخته هنوز بوی آتش را در خود داشت و ایران به دنبال بازسازی و سازندگی بود، ترکیب وزرای دولت رفسنجانی بازتابی زنده از این ضرورت‌ها بود. بیشتر وزرا در دامنه سنی ۳۶ تا ۴۶ سال قرار داشتند؛ موضوعی که به واسطه وقوع انقلاب و ضرورت تربیت مدیران جدید درخ داد.

در میان این گروه، حضور چهره‌هایی مانند حسین کمالی (۳۶ سال)، بیژن زنگنه (۳۷ سال)، اکبر ترکان (۳۷ سال) و محمد خاتمی با ۴۶ سال سن قابل توجه بود.

تابستان ۱۳۷۲، هاشمی رفسنجانی که هنوز به ۶۰ سالگی نرسیده بود، برای دومین بار سکن هدایت دولت را بر عهده گرفت. در تکیب دولت پیشین را با چند تغییر به مجلس چهارم شورای اسلامی معرفی کرد اما مسیر تصویب دولت چندان بهرام نداد. محسن نوربخش، وزیر پیشنهادی اقتصاد موفق به کسب رأی اعتماد نشد و در نهایت مرتضی محمدخان جایگزین او شد. علاوه بر این، احمد رضا نعمت زاده و غلامرضا آقاخانه نیز به شکل محسوسی کاهش یافت و هر دو با اختلافی اندک نتوانستند اعتماد نمایندگان را جلب کنند.

این وقایع نه تنها نشان‌دهنده حساسیت فضای سیاسی آن دوره بود، بلکه بیانگر چالش‌های مدیریتی و رقابت‌های داخلی برای حفظ توازن میان تجربه، تخصص و اعتماد سیاسی در دولت دوم فرستجانی به شمار می‌رفت. این دوره تصویری زنده از تلاش برای بازیابی سازش کشور و مهار پیدمهای ۸ سال جنگ را پیش چشم می‌گذاشت؛ دوره‌ای که در تصمیم و تغییر کوچک می‌توانست مسیر سیاست و توسعه ایران را شکل دهد.

نام	وزارتخانه	سن هنگام است
بیژن نامداریگنه	نیرو	۴۱
غلامرضا آقاآزاده	نفت	۴۵
حسین محلولی	معدن و فلزات	۴۶
عباس اخوندی	مسکن و شهرسازی	۳۶
مصطفی میرسلیم	فرهنگ و ارشاد اسلامی	۴۶
محمد رضا نعمت زاده	صنایع	۴۸
اکبر ترکان	راه و ترابری	۴۱
محمدعلی نجفی	آموزش و پرورش	۴۲
غلامرضا شافعی	تعاون	۴۲
مرتضی محمدخان	امور اقتصادی و دارایی	۴۶
علی اکبر ولائی	امور خارجه	۴۸
یحیی آل اسحاق	پارزگانی	۴۴
اسماعیل شوشتری	دادگستری	۴۴
محمد فروزنده	دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	۴۱
محمدهادی نژادحسینیان	صنایع سنگین	۴۷